

співпраці між державою, фінансовими посередниками та суб'єктами підприємництва.

Література

1. Дикань В.В., Фролова Н.Л. Напрями та інструменти державної підтримки розвитку малого та середнього бізнесу в Україні у воєнний час. Економіка та суспільство. 2022. №38. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/1309/1263>
2. Стеблина Л.Ю., Іщенко Н.А. Особливості державної фінансової підтримки санації підприємств. Наукові записки. 2013. №13. С. 22-26. URL: http://dspace.kntu.kr.ua/jspui/bitstream/123456789/4545/1/5_2013-22-26.pdf
3. Офіційний сайт Фонду розвитку підприємств URL: <https://bdf.gov.ua/>

УДК 316.334:911

*Карабінюк Яна Василівна,
аспірантка кафедри соціології і соціальної роботи
Карабінюк Микола Миколайович,
к. геогр. н., доцент кафедри фізичної географії
та раціонального природокористування
ДВНЗ «Ужгородський національний університет», м. Ужгород*

СОЦІАЛЬНЕ ЗДОРОВ'Я ТА КРИТИЧНІ ЗАГРОЗИ: РЕКРЕАЦІЯ ТА ТУРИЗМ ЯК ПЕРСПЕКТИВНА ФОРМА РЕАБІЛІТАЦІЇ НАСЕЛЕННЯ

У сучасних умовах зростання фізичного та емоційного навантаження на суспільство, погіршення якості навколишнього середовища через зміни клімату та забруднення набуває важливого значення забезпечення відновлення фізичних сил та психологічного стану населення. Особливе значення має соціальне здоров'я населення, яке є запорукою формування соціальних зв'язків між людьми.

Після тривалої боротьби українського суспільства із глобальним поширенням вірусного захворювання COVID-19 та пов'язаного з цим погіршення соціального здоров'я населення під дією впровадження потужних карантинних обмежень воно стикнулося із значно більшою загрозою – відкритою кровопролитною війною та повномасштабним вторгненням російських військ в Україну. Як наслідок потужні міграційні процеси, значна

кількість втрат серед цивільного населення та затяжна паливно-енергетична криза негативно відобразилися на здоров'ї українського суспільства. Тому важливим завданням української наукової спільноти та моральним обов'язком громадян є пошук можливих інструментів підтримки суспільства. В тому числі покращення соціального здоров'я українського населення.

Проблеми розвитку рекреаційно-туристичної діяльності та їхнє соціально-реабілітаційне значення вивчало низка вітчизняних та закордонних науковців. Перспективи розвитку реабілітаційної географії, значення та особливості інклюзивного туризму, а також економічні концепції його реалізації проаналізовано у працях Н. Белоусової [1-3]. Соціальне значення та соціально-економічні аспекти розвитку рекреаційно-туристичної діяльності в Україні в сучасних умовах вивчали К. Задорожна [4], Н. Зацепіна [5, 6], Т. Котенко [11], В. Худавердієва [14] та інші. Також важливим напрямком наукових досліджень є вивчення можливостей використання туризму як інструменту соціалізації населення, екологічна складова якого також сприяє покращенню морального та фізичного здоров'я населення (Л. Максимів та ін. [12], Ю. Феленчак та ін. [13], В. Худавердієва [14] та ін.). Найкращі реабілітаційні функції рекреації та туризму проявляються на екологічно стійких територіях з високим ландшафтним різноманіттям та умовах впровадження природоохоронного режиму. Інструменти екологізації та перспективи зменшення негативного впливу рекреації та туризму на природне середовище охоронних територій вивчали М. Карабінюк та Я. Марканич [8], М. Карабінюк та ін. [7, 9] та інші.

Наше дослідження спрямоване на пошук перспектив та подальшу розробку стратегій використання рекреаційно-туристичної діяльності для реабілітації та відновлення соціального здоров'я українського населення, а також визначення основних форм та видів такої діяльності у залежності від стану соматичного та психічного здоров'я населення. Другою складовою нашого підходу дослідження є економічний ефект та фінансова підтримка

населення у результаті організації рекреаційно-туристичної діяльності на території Карпатського регіону, що є також важливим в умовах економічної кризи, інфляції національної валюти та високого рівня безробіття в регіоні. Тому ключовим завданням дослідження є розробка на основі міжнародного досвіду та провідних практик ефективної системи організації рекреаційно-туристичної діяльності для покращення соціального здоров'я та добробуту українського населення.

Особлива увага приділяється вивченню компонентів соціального здоров'я населення, серед яких ключовим в сучасних реаліях є соціальна адаптованість, яка є найбільш важливою зважаючи на мінливість та критичність умов сучасного середовища в українському суспільстві. Проект також передбачає аналіз досвіду оцінки природно-ресурсного потенціалу території та особливостей здійснення сталої рекреації і туризму на різних типах природного середовища, а також визначення економічної вигоди від проведення відпочинку та реабілітації.

Поєднання реабілітаційних цілей та економічної ефективності реалізації рекреаційно-туристичної діяльності є вимушеними в українських реаліях. Його оригінальність полягає в логічному причинно-наслідковому взаємозв'язку економічного ефекту на місцях проведення відпочинку чи відновлення людей, які відчувають потребу в покращенні психологічного стану та соціального здоров'я населення. На сьогодні широко досліджується питання взаємозв'язку охорони здоров'я та рекреація, які функціонально пов'язані. В українському науковому та видавничо-публікаційному просторі відсутні практики та обґрунтовані підходи системного використання рекреаційно-туристичної діяльності як інструменту реабілітації населення в умовах критичних загроз. Пошук досвіду та обґрунтування особливостей впровадження рекреаційно-туристично в умовах війни чи інших критичних загроз відіграє загальнонаціональне значення.

Сильні позитивні емоції, нові враження та набуті форми поведінки у процесі реалізації рекреаційно-туристичних заходів визначають біологічні основи соціального здоров'я населення. Згідно даних Карпатського біосферного заповідника, який є найбільшим природоохоронним об'єктом Карпатського регіону України та характеризується наявністю цінних природних рекреаційно-туристичних об'єктів, до початку війни загальна середньорічна чисельність його відвідувачів становила близько 30 тис. осіб/рік [10]. З початку повномасштабної російсько-української війни 2022 цей показник зменшився вдвічі – близько 15 тис. осіб/рік. Свідченням відновлення суспільного попиту на рекреаційно-туристичні послуги в Карпатському регіоні в Україні є відновлення тут чисельності рекреантів та туристів. У 2023 році їх загальна кількість тут зросла понад 24,5 тис. осіб/рік [10]. Це свідчить про пошук суспільства емоційного розвантаження та психологічного відпочинку на емоційному рівні. Базовий рівень розвитку рекреаційно-туристичної інфраструктури не дозволяє цілісно розкрити потенціал регіону та забезпечити потреби суспільства у відпочинку. Тому наші дослідження мають на меті використати новітні методи та засоби аналізу ефективного використання природно-ресурсного потенціалу для сталого розвитку рекреації та туризму в регіоні з акцентом на важливість їх використання для системної реабілітації суспільства від впливу війни та загального покращення соціального здоров'я різних верств населення.

У контексті виконання наукового дослідження важливим є проведення комплексного аналізу сучасних особливостей та проблем організації рекреаційно-туристичної діяльності в Карпатському регіоні України, просторово-часової диференціації рекреаційно-туристичної діяльності навантаження на природне середовища та основні об'єкти. Сучасні виклики та національні загрози через війну критично впливають на функціонування рекреації та туризму, а прикордонне розміщення регіону вимагають особливого підходу до їх організації. На сьогодні відсутні національні методики оцінки

ефективності організації та ведення рекреації та туризму в критичних ситуаціях, які вимагають обґрунтування нових підходів та критеріїв. При цьому, вважаємо за необхідність розробки системи реабілітації суспільства не обмежуючись постраждалими від безпосередньої прямої російської агресії чи бойових дій. Цей підхід вимушений загальним психологічним тиском та погіршення соціального здоров'я населення із різною ступенем їх проявлення. Для ефективного провадження цього підходу також необхідним є визначення структури основних соціальних потреб населення, які зазнала суттєвим змін та впливів під дією критичних загроз.

Реалізація поставлених завдань та успішне проведення дослідження відіграє загальнонаціональне значення та потенційно має важливе практичне значення з точки зору покращення соціального здоров'я населення, що є запорукою відновлення здорового соціального середовища в Україні. Загальнодоступна теоретико-методична основа вивчення соціального здоров'я населення та його покращення за допомогою рекреаційно-туристичної діяльності на сьогодні є недостатньою для обґрунтування ефективної системи її організації, яка б забезпечувала реабілітаційні цілі та фінансові вигоди.

Література

1. Белоусова Н. В. Економічна концепція залучення інклюзивних туристів з «синдромом війни» до процесу соціалізації. *Формування ринкових відносин в Україні: збірник наук. праць*. 2021. № 2 (235). С.46-52.
2. Белоусова Н. В. Інклюзивний туризм в системі реабілітаційної географії: від теорії до практики. : монографія. Київ: Вид-во «ТАЛКОМ», 2018. 346 с.
3. Белоусова Н. В. Теоретичні аспекти походження та використання поняття «реабілітаційна географія». *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія : Географічні науки*. 2018. Вип. 8. С. 229-233.
4. Задорожна К. І. Соціальний туризм у системі туристичної галузі: концептуалізація та інтеграція. *Вісник Чернівецького торговельно-економічного інституту. Економічні науки*. 2016. Вип. 2 (62). С. 17-27.
5. Зацепіна Н. О. Соціологічні аспекти туризму в сучасній науці. *Соціальні технології: актуальні проблеми теорії та практики*. 2012. Вип. 55. С. 191-196.
6. Зацепіна Н. О. Соціально-психологічні аспекти туристської цінності як елементу задоволеності якістю послуг туристської індустрії. *Соціальні технології: актуальні проблеми теорії та практики*. 2013. Вип. 58. С. 78-85.

7. Карабінюк М. М., Гнатьяк І. С., Марканич Я. В. Антропізація цінних природних територіальних комплексів субальпійського й альпійського високогір'я Чорногори під впливом рекреаційно-туристичної діяльності в околицях озера Бребенескул (Українські Карпати). *Фізична географія та геоморфологія*. 2020. Вип. 1-2 (99-100). С. 13-25.

8. Карабінюк М. М., Марканич Я. В. Екологізація рекреаційно-туристичної діяльності у субальпійському і альпійському високогір'ї Чорногори у межах об'єктів природно-заповідного фонду (на прикладі Карпатського біосферного заповідника). *Механізми управління розвитком територій* : зб. наукових праць. Житомир: Поліський національний університет, 2020. С. 242-245.

9. Карабінюк М., Буряник О., Роман Л., Карабінюк Я. Рекреаційно-туристична діяльність у Карпатському біосферному заповіднику: динаміка, сучасний стан та проблеми розвитку. *Людина та довкілля. Проблеми неоекології*. 2021. № 35. С.115-130.

10. Карпатський біосферний заповідник. Офіційний сайт. URL: <https://kbz.in.ua/> (дата звернення: 20.02.2024 р.).

11. Котенко Т. М. Соціальний вимір розвитку рекреації та туризму. Київ, 2016. 240 с.

12. Максимів Л. І., Гарматій Т. А., Бець М. Т. Соціо-еколого-економічні аспекти розвитку екологічного туризму в Українських Карпатах. *Наукові праці Лісівничої академії наук України*. 2020. № 20. С. 149-161.

13. Феленчак Ю. Б., Графська О. І., Підвальна О. Г. Туризм як сфера соціалізації людини: сутність і наукові підходи. *Інноваційна економіка*. 2021. № 1-2. С. 114-119.

14. Худавердієва В. Вплив соціально-культурного аспекту туризму на генезис цивілізаційного процесу та євроінтеграційні комунікаційні зв'язки. *Людинознавчі студії: збірник наукових праць Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка. Серія «Філософія»*. 2022. Спецвипуск. С. 192-213.

УДК 314.117(477.63),,2022"

Байтеряков Олег Зуфарович, к. геогр. н., доцент
Кузовлева Анна Андріївна, магістр,
Мелітопольський державний педагогічний університет
імені Богдана Хмельницького,
м. Запоріжжя

ХАРАКТЕРИСТИКА СИСТЕМИ РОЗСЕЛЕННЯ КАМ'ЯНСЬКОГО РАЙОНУ ДНІПРОПЕТРОВСЬКОЇ ОБЛАСТІ СТАНОМ НА 01.01.2022 Р.

Одним з основних чинників соціально-економічного розвитку регіону є ступінь сформованості і особливості його системи розселення. Саме вона